

Д. В. Коваленко,
аспірант кафедри глобальної та національної безпеки,
Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
ORCID ID: 0000-0002-4550-171X

DOI: 10.32702/2306-6814.2022.15—16.154

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК ДЕРЖАВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ТАРИФОУТВОРЕННЯ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

D. Kovalenko,
Postgraduate student of the Department of Global and National Security, Educational and Scientific Institute
of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

ESTABLISHMENT AND DEVELOPMENT OF THE STATE COMMUNICATION POLICY ON TARIFF SETTING IN UKRAINE AND IN THE WORLD

Стаття присвячена дослідженню існуючих підходів та напрямів становлення і розвитку державної комунікативної політики у сфері тарифоутворення в Україні та світі, виходячи з існуючої методологічної проблематики. Метою статті є виявлення особливостей становлення і розвитку державної комунікативної політики у сфері тарифоутворення в Україні та світі з урахуванням сучасних тенденцій. З'ясовано, що реалізація процесів тарифоутворення має спиратися на відповідно сформовані напрями комунікативної взаємодії держави та суспільства, що передбачає встановлення цілей, завдань та інструментів для забезпечення діалогу та продуктивної роботи суб'єктів формування політики та затвердження тарифів. Встановлено, що зарубіжний досвід формування комунікативної політики ґрунтується на аналізі пропозицій зацікавлених сторін, розширеному діалозі з громадянським суспільством, громадських ініціативах, використанні можливостей цифровізації та цифрового врядування, комунікативних заходах, досконалій нормативно-правовій базі, публічному контролю. Визначено, що проблематика формування тарифів на послуги має свої особливості, які передбачають різноманітні методичні підходи та механізми імплементації. З'ясовано, що до ознак державної тарифної політики слід віднести ступінь регулювання, механізми тарифоутворення в галузі, формування конкурентного середовища та дотримання збалансованості інтересів держави, постачальників і споживачів. Узагальнено результати маркетингового дослідження, спрямовані на отримання зворотного зв'язку у сфері тарифоутворення, що формують ключові суспільні запити у зазначеній сфері. Запропоновано інструментарій комунікативної політики тарифоутворення, що передбачає консультування; зворотній зв'язок; експертні висновки; оприлюднення проєктів законодавчих актів, використання механізмів цифрового врядування.

The article is devoted to the study of existing approaches and directions for the formation and development of state communication policy on tariff setting in Ukraine and in the world based on the existing methodological issues. The purpose of the article is to identification the specifics of the formation and development of state communication policy on tariff setting in Ukraine and in the world taking into account modern trends. It has been found that the implementation of tariff setting processes should be based on the corresponding established directions of communicative interaction between the state and society, which involves the setting of goals, tasks and tools for ensuring dialogue and productive work of responsibilities for policy formation and tariff approval. It has been established that the foreign experience of communication policy formation is based on the analysis of proposals from interested parties, on extended dialogue with civil society, on public initiatives, on harnessing the power of digitization and digital governance, on communicative measures, on a perfect regulatory framework

and public control. It is determined that the issue of tariff setting for services has its own specifics that provide for various methodical approaches and implementation mechanisms. It is found that the characteristics of the state tariff policy should include degree of regulation, mechanisms of tariff setting in the industry, formation of a competitive environment and balancing the interests of the state, suppliers and consumers. The considered results of the marketing research are aimed at obtaining feedback on tariff setting, which forms key public requests in the specified field. It is proposed the toolkit of the communicative policy of tariff setting, which involves consulting, converse communication; expert opinions; publication of draft legislative acts, use of digital governance.

Ключові слова: державна комунікативна політика, комунікативна політика, держава, тарифоутворення, суспільство, інструменти.

Key words: state communicative policy, communicative policy, state, tariff setting, society, tools.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Постійне зростання цін на енергетичні ресурси в світі змушує Україну впроваджувати політику, спрямовану на підвищення тарифів на енергетичні послуги та вартості енергоносіїв. Російська агресія проти України спровокувала кризу також в енергосекторі. Зазначене посилює навантаження як на суб'єктів господарювання, так і на пересічних громадян — споживачів житлово-комунальних послуг. Демократичні підходи до забезпечення державної політики в економічній діяльності, необхідність прозорості прийняття управлінських рішень, підзвітність громадянському суспільству, передбачають упровадження широких комунікативних заходів щодо реалізації прийнятих рішень у сфері тарифоутворення в Україні. Важливість проведення активної роботи у сфері тарифоутворення формує відповідні напрями ефективної комунікації, що спирається на визначення цілей, напрямів та завдань взаємодії органів державної влади з суспільством. Ключовим вбачається формування основ державної комунікативної політики, спрямованої на досягнення ефективної діяльності у сфері забезпечення передбачених законодавством процедур у процесі тарифоутворення. Вказані аргументи посилюють актуальність проблематики в нинішніх умовах війни та передбачають необхідність дослідження світового досвіду вирішення зазначеного питання в контексті практичного застосування в Україні.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблематика процедур та методології утворення тарифів досить активно цікавила сучасних дослідників, серед яких можливо вказати Батирову Н., Вілкса А., Капітонова І., Костелло К., Толстякову О. та ін. Питання становлення і розвитку державної комунікативної політики розглядали у власних працях Баровська А., Григорян О., Кириченко Г., Романенко Є., Чаплай І., Тихомирова Є. Єрхан О. та ін. В той же час, дослідження процесів забезпечення дієвих комунікативних заходів сфери тарифоутворення в Україні та світі має бути приділено більш розширеної уваги, враховуючи вирішення завдань реалізації національної стабільності в Україні.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є виявлення особливостей становлення і розвитку державної комунікативної політики у сфері тарифоутворення в Україні та світі з урахуванням сучасних тенденцій.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛ

Основою забезпечення певного курсу держави, концепцією досягнення встановлених цілей на основі визначених принципів є відповідна державна політика у окремій сфері суспільної діяльності. Державна політика передбачає в кінцевому рахунку вирішення наявної секторальної проблематики, що досягається процесами формування потреб, використання різноманітних механізмів державного управління та регулювання, забезпеченням реалізації політики, оцінювання впливу останньої на об'єкт політики. Державна комунікативна політика є складовою загальної державної політики та містить наявність стратегічного плану, методів, інструментів, способів, які спрямовуються на формування основ демократичної соціально спрямованої правової держави в межах наявного політичного середовища. У процесі реалізації комунікативної політики держава створює та розподіляє ресурси комунікативного характеру (засоби, умови, процедури, інформація), що сприяє удосконаленню процесів публічного управління та розширенню взаємодії суб'єктів та об'єктів реалізації політики.

Державну комунікативну політику вбачають засобом реалізації шляхів та методів здійснення інформаційних обмінів з метою забезпечення балансу стратегічних та особистих інтересів, досягнення соціальної згоди [1]. В цілому, комунікативна діяльність у процесах державного управління передбачає інформаційну взаємодію органів державної влади як між собою так і між інституціями суспільства (громадяни, місцеві громади, партії, спілки, суб'єкти підприємницької діяльності) [2]. Важливим критерієм комунікативної політики держави є суспільний характер; постійний розвиток; використання технічних засобів інформаційного обміну за допомогою телебачення, радіо, преси, мережі інтернет та ін.; відображення державно-політичних та суспільних про-

цесів; активний діалог на основі дебатів, політичного дискурсу, узгоджень, виступів та звернень [3].

Державна комунікативна політика має спрямовуватися на підвищення прозорості органів влади, підзвітності суспільству, взаємодії з політичними та громадськими суб'єктами, відповідальності за результати діяльності, ефективну реалізацію державно-управлінських рішень та надання суспільно значущих послуг. Комунікаційна політика органів державної влади формується в реальних умовах становлення та розвитку інформаційного суспільства. Питання про ефективність поширення інформації та знання має найважливіше значення для державного управління, оскільки одне з основних завдань, які переслідують сучасну державу в умовах інформаційного суспільства, полягає у побудові систем комунікації, які забезпечують діалог владних структур та суспільства з метою надання легітимності владі та стабільності у суспільному розвитку [4]. Відповідно до низки найважливіших міжнародних конвенцій, покладених в основу стратегічного розвитку багатьох країн (США, Франції, Фінляндії, Японії та ін.), розширення цифровізації може і повинно розвиватися лише за умов продуманої комунікативної політики органів державної влади [5].

Державна комунікативна політика має будуватися на різноспрямованому процесі комунікації в інтерактивному гіпертекстовому цифровому середовищі [6]. Трансформація комунікативної політики органів державної влади є організаційно-політичним процесом, продиктованим змінами характеру масових комунікацій в інформаційному суспільстві. Існуюча проблематика дозволяє сформулювати завдання такої трансформації, а саме [7]: формування стейкхолдерів інформаційного суспільства, які зацікавлені у його розвитку та готові отримувати необхідні нові знання та навички; потреба формування моделі комунікативної політики, яка враховуватиме принципи, які випливають з теорії інформаційного суспільства та комунікаційної теорії влади (розширена співпраця з засобами масової інформації, бізнес-об'єднаннями, громадянським суспільством; багатоформатні комунікації; наявність регіональних особливостей).

Досвід Великобританії довів, що успішне управління має спиратися на досягнення органами державної влади власної мети; реагувати на потреби та вимоги громадян щодо дотримання їх законних прав; можливість притягнення до відповідальності громадянським суспільством і приватним сектором органів державної влади за результатами звітування останніх [8]. Зазначене є результатом ефективного двостороннього зв'язку держави з суспільством на основі методів комунікації: консультування, повідомлення, переконання, поширення суспільно значимої інформації, критичний аналіз тощо.

Реалізація державної комунікативної політики є суттєвою діяльністю, яка має на меті підтримку від суспільства, допомагаючи громадянам зрозуміти та використовувати власні права та обов'язки [9]. Актуальним стає вбудовування методів комунікації, які використовує система зв'язків з громадськістю, у цифрові комунікації, що вимагає встановлення певних стандартів, високої якості, спеціальної підготовки фахівців, вироблення необхідних компетенцій для державних службовців і кваліфікаційних рамок.

В останнє десятиріччя у фахових публікаціях наголошується на зростанні ролі стратегії зв'язків органів державної влади з громадськістю, які використовують комунікативну політику, закладену у окремі стратегічні документи [10]. Акцентується увага щодо питань державних комунікативних теорій на основі процесів медіатизації. Важливою думкою стало вироблення інноваційних підходів до комунікативних засобів управління ЄС задля забезпечення свідомої підтримки громадянами рішень Європейського парламенту.

Поряд з цим, велася науково-практична дискусія в ЄС щодо відповідей політиків на вимоги спільноти; необхідності прозорості діяльності; розуміння сутності комунікацій в ЄС; поєднання науки, управління та освіти; інтерактивних практик прийняття рішень; лобіювання демократії ЄС; відкритості політики; цифрового перетворення організацій державного сектору тощо [11]. На деяких електронних ресурсах США [12] обговорюється пошук підходів щодо можливостей громадян у прийнятті суспільно важливих рішень, використовуючи широке інформування громадян, надання можливості висловлення власного бачення, з метою впливу на важливі рішення органів державної влади.

Якщо звернутися до засад комунікативної політики ЄС, то вона спирається на ключові принципи, правила, заходи, перспективні напрями та стратегічне бачення застосування комунікативних засобів [13, с. 512]. Як приклад, у Польщі уряд проводить роботу по інформуванню громадян щодо намірів та пріоритетів своєї політики, вдосконалює систему внутрішніх (урядових, міжінституційних) та зовнішніх (зв'язки з громадськістю, ЗМІ) каналів спілкування на основі інформаційно-комунікаційних технологій. Відповідно до норм фінської Конституції та Закону "Про відкритість діяльності уряду", громадяни країни мають право доступу до державних документів, а органи влади інформують громадськість щодо прийнятих рішень [14]. Норвезьким урядом проводяться відповідно до затверджених програм національні опитування для отримання інформації щодо сприйняття населенням державних послуг [15].

Комунікативна політика європейських країн містить в собі визнання важливості досконалої комунікації; активну інституалізацію; управління з боку вищих адміністративних посадовців; прагнення до єдиного підходу в організації; підвищення якості послуг, досягнення встановлених цілей [16; 17].

Зарубіжний досвід формування комунікативної політики дозволяє виокремити наступні напрями:

- застосування ефективного інструменту для прийняття та опрацювання пропозицій від громадян;
- підвищення рівня взаємодії органів публічної влади та громадянського суспільства;
- нормативне впровадження уніфікації комунікативного забезпечення у органах публічної влади;
- спрощення процесу бюджетування;
- механізм законодавчих громадських ініціатив;
- онлайн участь у комунікативних заходах з можливістю використання цифрових підписів;
- пошук та генерування необхідної інформації;
- наявність спеціалізованого порталу та інноваційних платформ;
- аналіз громадської думки;

— модернізація освітнього впливу та підвищення якості навчання у сфері комунікативної політики [18; 19].

До основних форм комунікацій громадськості та органів державної влади у процесі формування та прийняття рішень можливо віднести: відкрите інформування; консультації для визначення суспільної думки та формування пропозицій; проведення публічних обговорень (слухання, форуми); експертне партнерство на основі цільового консультування [17; 20, с. 25]. Взаємодія держави та суспільства щодо актуальних проблем на основі комунікацій вимагає використання від держави певних функцій: артикуляцію та агрегацію суспільних інтересів (конкретизація та узгодження вимог, побудова ієрархії та визначення цілей); публічний контроль за діяльністю влади; інформаційно-комунікативні дії з метою обміну думками та аргументами; вплив на формування публічної політики; політична освіта громадян [21, с. 57; 22].

Безсистемне зростання цін на енергоресурси створює низку проблем у соціальній сфері, враховуючи обмеженість бюджету для субсидування незахищених верств населення. На сьогоднішній час прийняття непопулярних рішень з боку держави має спиратися на міцні комунікаційні зв'язки з підприємствами, громадянським суспільством та споживачами послуг на основі чіткого роз'яснення фінансово-економічного, а часто і безпечового аналізу необхідності прийняття відповідного рішення, методології тарифоутворення, процедур їх затвердження, отримання зворотного зв'язку на основі з'ясування громадської думки. В свою чергу, суспільство потребує розуміння обґрунтованості державних рішень, які мають безпосередній вплив на їх існування.

Визначення поняття "державне тарифне регулювання" включає низку взаємодіючих елементів (економічних, правових, адміністративних методів та інструментів), що діють разом для захисту інтересів споживачів та місцевих виробників [23]. В Україні повноваження щодо тарифоутворення належать ряду державних органів та органам місцевого самоврядування. В рамках імплементації європейського законодавства, зокрема, у Директиві 2009/72/ЄС наголошується на обов'язку держав створити органи регулювання, а також підкреслюється на важливій ролі незалежного регулюючого органу в забезпеченні належного функціонування ринку електроенергії, необхідності забезпечити достатність його повноважень та посилено вимоги щодо незалежності від урядів та впливу учасників енергетичного ринку [24].

У ситуації суспільно-політичного тиску, органи державної влади та органи місцевого самоврядування мають формувати певні механізми, методи та інструменти комунікативних зв'язків з суспільством та їх активними представниками у вигляді громадських організацій, що передбачає багатосторонню взаємодію засобів масової комунікації, об'єднань громадян, підприємств для вироблення компромісних державно-управлінських рішень та стратегічних документів у сфері тарифоутворення. Ключовими елементами такої взаємодії можуть бути лобістська діяльність, експертні висновки та роз'яснення, громадський контроль, маркетингові дослідження, погоджувальні процедури.

Щодо важливості маркетингових досліджень, то вони служать ключовим джерелом отримання зворот-

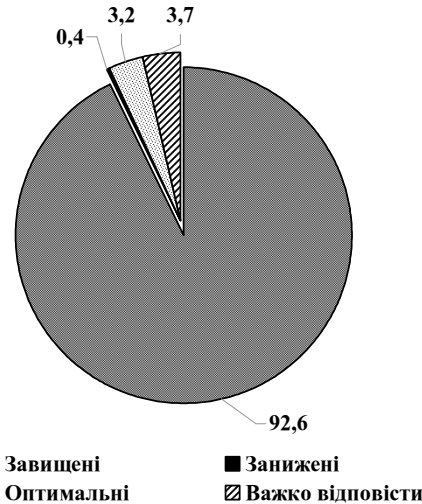

Рис. 1. Розподіл думок щодо рівня тарифів на електроенергію, газ і тепло для населення, %

Джерело: [25].

ного зв'язку у сфері тарифоутворення. Наприклад, дослідження, проведене в березні 2021 р. [25] демонструє, що для переважної більшості громадян України (93%) тарифи на житлово-комунальні послуги є завищеними (рис. 1). Причому, зменшення рівня добробуту респондентів безпосередньо впливає на оцінку відчуття завищення послуг.

Зазначені показники є результатом несформованості державної комунікативної політики у сфері тарифоутворення, що не дозволила досягти розуміння громадян (споживачів послуг) сучасного стану справ щодо можливостей держави та реальних потреб цінової політики на енергетичному ринку.

Відповідальними за зростання тарифів на комунальні послуги громадяни вбачають Кабінет Міністрів України, Президента України, Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики і комунальних послуг та підприємства, які надають комунальні послуги (рис. 2). Отримані результати вказують на недостатність широкого проведення комунікативної роботи щодо роз'яснень як основ тарифної політики в Україні, так і питань, пов'язаних із суб'єктами тарифоутворення.

Нажаль, концепція проєкту Закону України "Про основні засади державної комунікативної політики" [26] так і не втілилася в законодавчий акт, що, без сумніву, не сприяло покращенню налагодженню комунікацій між органами публічної влади та громадськістю, розширенню роз'яснювальної роботи та встановленню ефективних зворотних зв'язків.

Громадяни вважають, що справедливі тарифи на комунальні послуги повинні забезпечуватися Кабінетом Міністрів України, Президентом України, Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики і комунальних послуг, та Верховною Радою України. Незначна частина респондентів вважає, що тарифи мають регулюватися ринковими умовами (рис. 3).

Респонденти з вищим рівнем добробуту вважають, що справедливі тарифи на електроенергію, газ і тепло повинні забезпечуватися Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики і комунальних послуг.

Рис. 2. Розподіл думок щодо основної відповідальності за зростання комунальних тарифів, %

Джерело: [25].

Таким чином, становлення та розвиток комунікативної політики тарифоутворення в Україні та світі є комплексним процесом, що передбачає гармонізацію власних секторальних завдань із напрямками державної політики у сфері житлово-комунальних послуг, розвитку видобувних та генеруючих галузей господарства, соціальною політикою та іншими наявними державними політиками. Державна комунікативна політика формується під впливом активної позиції громадянського суспільства, подальшої демократизації засобів масової комунікації, підвищення прозорості органів державної влади, необхідності звітування перед суспільством та гармонізації законодавства відповідно до європейських норм. Стрімкий розвиток

інформаційно-комунікаційних технологій вимагає розширеного діалогу з отримувачами суспільних послуг, фізичними та юридичними особами шляхом широкої участі суспільства в процедурах прийняття державноуправлінських рішень, погоджень процедурних питань, оприлюднень інформації, дискусій та обговорень.

Одним із напрямів соціальної політики є захист прав споживачів, підтримка незахищених верств населення від необґрунтованого підвищення цін на енергоносії та комунальні послуги. Виходячи із зазначеної позиції, на державу покладається розширення управлінських, інституційних та правових напрямів реалізації комунікативної політики з використанням методів співпраці, діалогу, узгодження, партнерства. Такі дії дозволять досягти балансу інтересів у сфері тарифної політики та розширити участь стейкхолдерів у розробленні політики та контролі за її впровадженням.

Державна комунікативна політика тарифоутворення в Україні спрямована на забезпечення розширеного діалогу з суспільством, суб'єктами господарювання та іншими зацікавленими особами, узгодження інтересів у сфері тарифоутворення, формування відкритості та прозорості, участі громадянського суспільства у розробленні та реалізації політики тарифоутворення, досягненні широкого інформування щодо існуючих норм чинного законодавства, процедур та забезпечення їх виконання, що в кінцевому рахунку сприятиме досягненню соціальної згоди у провадженні тактичних та стратегічних напрямів тарифної політики в Україні.

Зазначені питання, як свідчить світовий досвід, реалізуються на основі законодавчих актів, що регулюють як сферу комунікативного спрямування так і напрями, пов'язані з формуванням методології встановлення тарифів. Сучасні можливості інформаційно-комунікативних технологій дозволяють посилювати як внутрішньовідомчі так і зв'язки з громадськістю, забезпечувати доступ до нормативно-правової бази, проводити маркетингові дослідження, інституціоналізувати комунікативне середовище, створювати базові підходи до оприлюднення інформації, забезпечувати якість послуг, аналізувати надані пропозиції з точки зору ефективності.

В якості інструментарію комунікативної політики тарифоутворення вбачається за доцільне надання інформації по різних каналах комунікацій; консультування та роз'яснення; отримання зворотного зв'язку та пропозицій; експертні висновки, публічні слухання; оприлюднення проєктів законодавчих актів; використання можливостей електронного врядування.

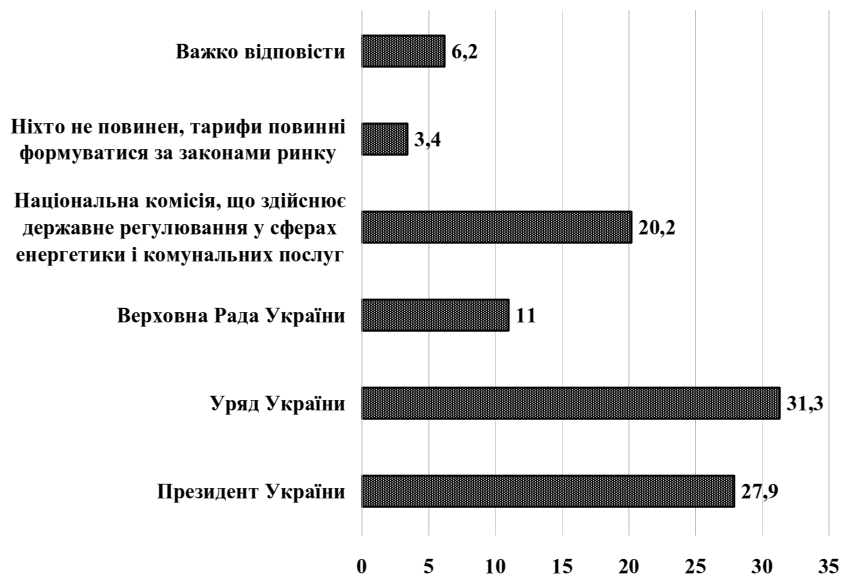

Рис. 3. Розподіл думок щодо першочерговості забезпечення справедливих тарифів на електроенергію суб'єктами владних повноважень, газ і тепло, %

Джерело: [25].

ВИСНОВКИ

За результатами дослідження визначено, що становлення та розвиток державної комунікативної політики у

сфері тарифоутворення в Україні та світі є важливим сучасним напрямом встановлення громадського діалогу та створення суспільного взаємопорозуміння у системі формування тарифів на житлово-комунальні послуги, що передбачає визначення стратегії, встановлення мети, напрямів та інструментарію реалізації комунікативної політики у сфері тарифоутворення.

В Україні зазначена політика вимагає забезпечення підходів щодо відкритості та прозорості у діяльності органів публічної влади, спираючись на норми чинного законодавства та подальшої модернізації нормативно-правової бази щодо розвитку комунікативної діяльності. Враховуючи, що методологія формування тарифів має свої особливості, важливим є роз'яснювальна робота та надання експертних висновків. Важливим напрямом є використання світового досвіду комунікативної політики у сфері тарифоутворення, що спирається на можливість сучасних цифрових комунікацій та мобільності зацікавлених сторін у забезпеченні діалогу та наданні конструктивних пропозицій.

Література:

1. Кислов Д. В., Романенко Е. А., Чаплай И. В. Маркетинговые коммуникации в публичном администрировании: монография. LAP Lambert Academic Publishing, 2018. 419 с.
2. Публічне управління: термінол. слов. / уклад.: В. С. Куйбіда, М. М. Білинська, О. М. Петроє та ін.; за заг. ред. В. С. Куйбіди, М. М. Білинської, О. М. Петроє. Київ: НАДУ, 2018. 224 с.
3. Новейший политологический словарь / авт.-сост. Д. Е. Погорельый, В. Ю. Фесенко, К. В. Филиппов. Ростов н/Д: Феникс, 2010. 318 с.
4. Sivarajah U. et al. The role of e-participation and open data in evidence-based policy decision making in local government. *Journal of Organizational Computing and Electronic Commerce*. 2016. 26 (1—2). P. 64—79.
5. Raboy M., Landry N., Shtern J. *Digital Solidarities, Communication Policy and Multi-Stakeholder Global Governance*. New York: Peter Lang, 2010. 281 p.
6. Barns S., Cosgrave E., Acuto M., Mcneill D. *Digital Infrastructures and Urban Governance*. *Urban Policy and Research*. 2017. 35 (1). P. 20—31.
7. Arras S., Braun C. Stakeholders wanted! Why and how European Union agencies involve nonstate stakeholders. *Journal of European Public Policy*. 2018. 25 (9). P. 1257—1275.
8. The Contribution of Government Communication Capacity to Achieving Good Governance Outcomes. The George Washington University's Elliott School for International Affairs Linder Commons Room, URL: <https://assets.publishing.service.gov.uk/media/57a08adfed-915d3cfd0009b2/BriefGovCommCapacity.pdf>
9. Government Engagement and Communication Strategies with Communities. Institute for Strategic Dialogue. URL: https://www.aclu.org/sites/default/files/field_document/dhs-01-0221-001077-001092_isd_3.pdf
10. Laursen B., Valentini C. Mediatization and government communication: Press work in the European Parliament. *The International Journal of Press/Politics*. 2015. № 20 (1). P. 26—44.
11. Effective Communication and Public Participation: 2015 MRSC of Washington. Privacy & Terms. URL: <http://mrsc.org/Home/Explore-Topics/Governance/Citizen-Participation-and-Engagement/Ef>
12. Pasquier M. Government communication. ENAP. URL: https://dictionnaire.enap.ca/Dictionnaire/19/Index_par_thematique.enap?&by=them&id=47&lng=en
13. Тихомирова Є. Б. Комунікаційна політика ЄС. Європейська інтеграція: навч. посібник. [С. В. Федонюк та ін.]. Луцьк: ВНУ ім. Лесі Українки, 2011. С. 512—532.
14. Григорян О. О. Світовий і вітчизняний досвід забезпечення прозорості та відкритості органів державної влади в реалізації публічної політики (інформаційний аспект). 2012. С. 1—10. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej15/txts/12GOOPIA.pdf>
15. Баровська А. В. Інституційне забезпечення державної комунікативної політики: досвід країн Європи: аналіт. доп. Київ: НІСД, 2014. 40 с. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2014-05/Dopovid_Barovska.pdf
16. Єрхан О. В. Комунікативна політика урядових структур: європейський та український досвід. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 7. С. 280—282.
17. Михайловська О. Комунікаційна взаємодія в системі публічного управління: практичний вимір. *Геополітика України: історія і сучасність*. 2021. № 2 (27). С. 18—25.
18. Чукут С. А., Яценко В. О. Комунікаційні стратегії в публічному управлінні та адмініструванні: зарубіжний та український досвід. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 12. С. 72—79.
19. Кириченко Г. В. Компаративний аналіз кращих світових практик формування позитивного іміджу органів державної влади. *World Science*. 2019. Т. 3. № 11 (51). С. 17—25.
20. Романенко Є. О. Публічна комунікація як засіб транспарентності державного управління. *Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президенті України / за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка*. Київ: НАДУ, 2014. Вип. 1. С. 15—26.
21. Рейтерович І. В. Особливості розвитку публічної сфери в Україні: проблеми та перспективи. *Вісник Національної академії державного управління при Президенті України*. Серія: Політичні науки. 2015. № 4. С. 55—61.
22. Єршова Н. Г. Публічні комунікації у публічній політиці: визначення основних понять. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2019. № 4. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1418>
23. Kapitonov I. A., Vilks A., *Economic Regulation of Energy Costs When Integrated into Distribution Networks of Industrial Enterprises*. 2021. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/09583057211005723>
24. Study on tariff design for distribution systems. Final Report. European Commission. (2015, January, 28). 650 p. URL: https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/20150313%20Tariff%20report%20final_revREF-E.PDF
25. Ставлення громадян України до тарифної політики (березень 2021 р.). URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/>

stavlennia-gromadian-ukrainy-do-taryfnoi-polityky-berezen-2021

26. Концепція проєкту Закону України "Про основні засади державної комунікативної політики": розпорядження Кабінету Міністрів України від 13 січня 2010 р. № 85-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85-2010-%D1%80#Text>

References:

1. Kyslov, D. V., Romanenko, E. A. and Chaplai I. V. (2018), *Marketynhovyie kommunykatsyy v publychnom admynstryrovanyu* [Marketing communication in public administration], LAP Lambert Academic Publishing, Chisinau, Republic of Moldova.

2. Kuybida, V. S., Bilynska, M. M. and Petroye, O. M. (2018), *Publichne upravlinnia: terminol. slov.* [Public administration: terminol. dict.], NADU, Kyiv, Ukraine.

3. Pogorely, D. E., Fesenko, V. Yu. and Filippov, K. V. (2010), *Novejshij politologicheskij slovar'* [The newest political dictionary], Phoenix, Rostov-na-Donu, Russia.

4. Sivarajah, U. (2016), "The role of e-participation and open data in evidence-based policy decision making in local government", *Journal of Organizational Computing and Electronic Commerce*, vol. 26 (1—2), pp. 64—79.

5. Raboy, M., Landry, N. and Shtern, J. (2010), *Digital Solidarities, Communication Policy and Multi-Stakeholder Global Governance*, Peter Lang, New York, USA.

6. Barns, S., Cosgrave, E., Acuto, M. and Mcneill, D. (2017), "Digital Infrastructures and Urban Governance", *Urban Policy and Research*, vol. 35 (1), pp. 20—31.

7. Arras, S. and Braun, C. (2018), "Stakeholders wanted! Why and how European Union agencies involve nonstate stakeholders", *Journal of European Public Policy*, vol. 25 (9), pp. 1257—1275.

8. The George Washington University's Elliott School for International Affairs Linder Commons Room (2011), "The Contribution of Government Communication Capacity to Achieving Good Governance Outcomes", available at: <https://assets.publishing.service.gov.uk/media/57a08adfed915d3cfd0009b2/BriefGovCommCapacity.pdf> (Accessed 25 July 2022).

9. Institute for Strategic Dialogue (2014), "Government Engagement and Communication Strategies with Communities", available at: https://www.aclu.org/sites/default/files/field_document/dhs-01-0221-001077-001092_isd_3.pdf (Accessed 25 July 2022).

10. Laursen, B. and Valentini, C. (2015), "Mediatization and government communication: Press work in the European Parliament", *The International Journal of Press/Politics*, vol. 20 (1), pp. 26—44.

11. MRSC of Washington. Privacy & Terms (2015), "Effective Communication and Public Participation", available at: <http://mrsc.org/Home/Explore-Topics/Governance/Citizen-Participation-and-Engagement/Ef> (Accessed 25 July 2022).

12. Pasquier, M. (2012), "Government communication. ENAP", available at: https://dictionnaire.enap.ca/Dictionnaire/19/Index_par_thematique.-enap?&by=them&id=47&lng=en (Accessed 25 July 2022).

13. Tikhomirova, E. B. (2011), *Komunikatsijna polityka YeS. Yevropejs'ka intehratsiia: navch. posibnyk* [Commu-

nication policy of the EU. European integration], VNU im. Lesi Ukrainky, Lutsk, Ukraine.

14. Grigoryan, O. O. (2012), "World and domestic experience of ensuring transparency and openness of state authorities in the implementation of public policy (informational aspect)", available at: <http://academy.gov.ua/ej/ej15/txts/12GOOPIA.pdf> (Accessed 25 July 2022).

15. Barovska, A. V. (2014), "Institutional support of state communication policy: experience of European countries", available at: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2014-05/Dopovid_Barovska.pdf (Accessed 25 July 2022).

16. Yer Khan, O. V. (2021), "Communicative policy of government structures: European and Ukrainian experience", *Yurydychnyj naukovyj elektronnyj zhurnal*, vol. 7, pp. 280—282.

17. Mykhaylovska, O. (2021), "Communication interaction in the system of public administration: practical dimension", *Heopolytika Ukrainy: istoriia i suchasnist'*, vol. 2 (27), pp. 18—25.

18. Chukut, S. A. and Yatsenko, V. O. (2021), "Communication strategies in public management and administration: foreign and Ukrainian experience", *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 12, pp. 72—79.

19. Kyrychenko, G. V. (2019), "Comparative analysis of the best world practices of forming a positive image of state authorities", *World Science*, vol. 3, no. 11 (51), pp. 17—25.

20. Romanenko, E. O. (2014), "Public communication as a means of transparency of public administration", *Zbirnyk naukovykh prats' Natsional'noi akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy*, vol. 1, pp. 15—26.

21. Reiterovych, I. V. (2015), "Peculiarities of the development of the public sphere in Ukraine: problems and prospects", *Visnyk Natsional'noi akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy*, vol. 4, pp. 55—61.

22. Yershova, N. G. (2019), "Public communications in public policy: definition of basic concepts", *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, vol. 4, available at: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1418> (Accessed 25 July 2022).

23. Kapitonov, I. A. and Vilks A. (2021), "Economic Regulation of Energy Costs When Integrated into Distribution Networks of Industrial Enterprises", available at: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/09583057211005723> (Accessed 25 July 2022).

24. European Commission (2015), "Study on tariff design for distribution systems. Final Report", available at: https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/20150313%20Tariff%20report%20final_revREF-E.PDF (Accessed 25 July 2022).

25. Razumkov Centre (2021), "Attitude of Ukrainian citizens to tariff policy (2021)", available at: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/stavlennia-gromadian-ukrainy-do-taryfnoi-polityky-berezen-2021> (Accessed 25 July 2022).

26. Cabinet of Ministers of Ukraine (2010), *Project concept of the Law of Ukraine "On the Basic Principles of State Communication Policy"*, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85-2010-%D1%80#Text> (Accessed 25 July 2022).

Стаття надійшла до редакції 11.08.2022 р.